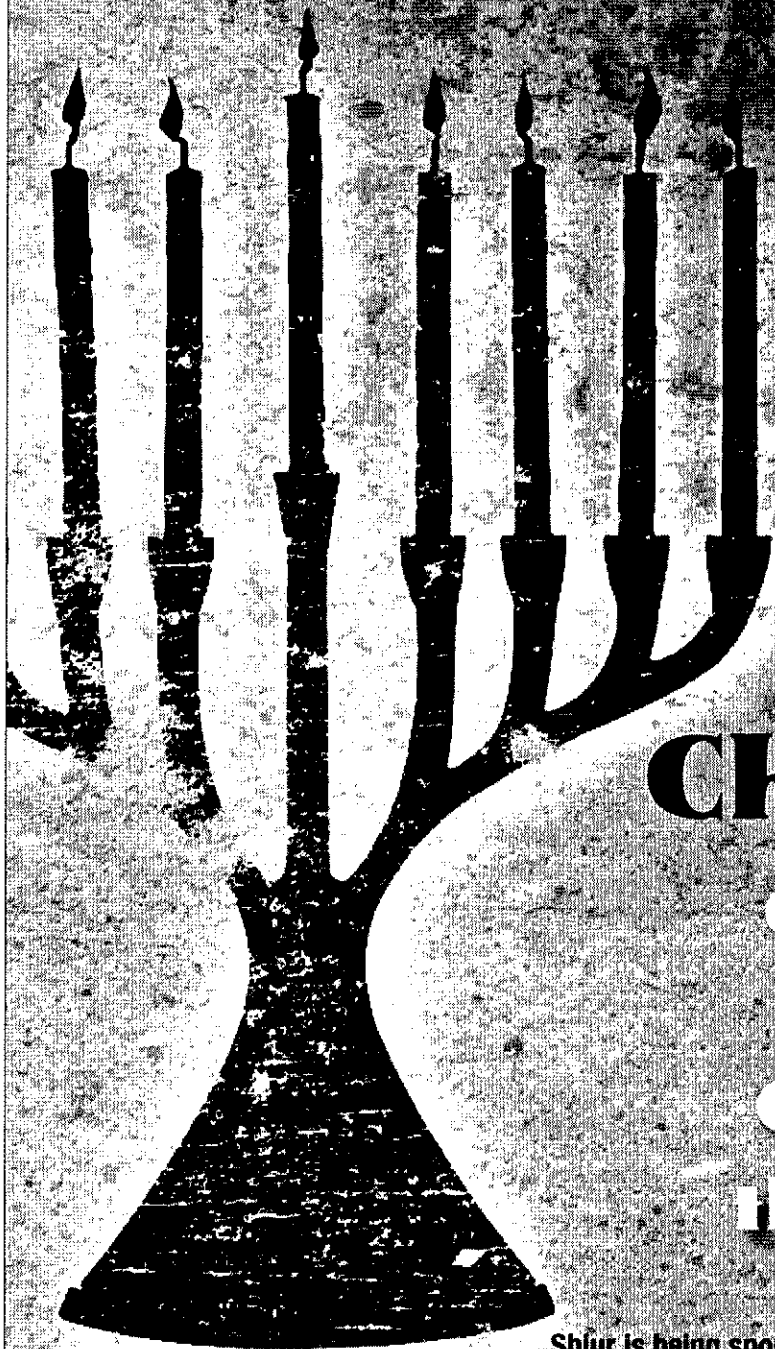

INSTITUTE
FOR
JEWISH
CONTINUITY

Wednesday, December 5th

8:00 pm

Given by Rabbi Shmuel Silber

Chanukah:

**Celebrating
The Light;
Overcoming
the Darkness**

Shiur is being sponsored by:

Rodney Kaplan in memory of the Yahrzeit of Carl Danowitz z"l

Eileen Burk in memory of her parents, Sarah bas Chaim and Avraham Yosef ben Yitzhak, z"l

1. דברים פ"ק טז

(יד) ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך:

14. *And you shall rejoice in your Festival-you, and your son, and your daughter, and your manservant, and your maidservant, and the Levite, and the stranger, and the orphan, and the widow, who are within your cities.*

2. רמב"ם הלכות יום טוב פ"ק ו הלכה יז

... ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית, וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר +דברים ט"ז+ ושמחת בתגך וגו', אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמחה הוא ובניו ובני ביתו כל אחד ואחד כראוי לו.

3. רמב"ם הלכות יום טוב פ"ק ו הלכה יז

כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממנו, והאנשים אוכלין בשר ושתיין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין, וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל +דברים ט"ז+ לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו

4. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה.

5. סור אר"ח חיים הלכות חנוכה סימן תרע

והיה אומר הר"מ מרוטנבורק ז"ל שרבו הסעודה שמרכים בהם הן סעודת הרשות שלא קבעו אלא להלל ולהודות ולא משתה ושמה

MAHARAM OF ROTHENBURG - Rabbi Meir ben Baruch of Rothenburg was born ca. 1215 in Worms, Germany, and died in captivity in the Ansheim prison in Germany in 1293. Rabbi Meir was a leading German Tosafist, and he was considered the outstanding Ashkenazic halachic authority of his generation. Acknowledged as the spiritual leader of German Jewry, Maharam was subjected to an extortion attempt by King Rudolf, and was imprisoned in the Ansheim tower. Loyal to his ideals, Rabbi Meir forbade the German Jews to ransom him from jail, to discourage future extortion attempts. Rabbi Meir continued to respond to halachic queries from his jail cell until he died. Even after his death, his body was interred in the prison graveyard, since Maharam had forbidden the Jews to ransom his body. Only in 1307 was his body ransomed by a wealthy Jew and reinterred in the Jewish cemetery of his birthplace, Worms

6. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ב

וכשגברו ישראל על אויביהם ואכדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

7. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ג

ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה וחלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס, וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והולקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה.

Rambam. - Rabbi Moses ben Maimon (Rambam, Maimonides) was born in Cordova, Spain in 1138, and died in Egypt in 1204.

8. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ד

בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני.

9. הררי קדם סימן קנ"ח אות ד (דף רע"ב)

ד. ברמב"ם ס"ט, "והעמידו מלך מן הכהנים".
מנואר מדברי הרמב"ם דם גופא
סימן הגאולה שהעמידו מלך מן הכהנים.

ובעיקר דברי הרמב"ם ל"ט מהי המעלה הזו
שהעמידו מלך מן הכהנים, ונראה שהוא
משום שהיונים רצו לחלל את קדושת המקדש, וע"י זה
המלכות היתה ציד הכהנים מחיימה שמירת קדושת
המקדש, [ועיקר המלחמה עם המינים בזמן בית שני
היה על עבודת המקדש, על ערצה במקדש כדאיתא

10. דרכי משה טור אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע (א)

דרכי משה

תרע (א) וכתב סו"ת מנחם ח"ל אכל במדברי האורח כתב
ובמגילת תענית (דף ט) אמרו שקבעו יום טוב בשנת הגובה
המובח וכן כתב אור זרוע (ח"ל תענית פ"י ס"ח) וכן משמע במדרש (מסכתא)
רבתי מרשת בחלולותך (מסכת תענית) וכתב אומר שקבעו משום הנס
וי"ל רמב"ם זה קבעו משתה ושמחה אבל לחלל ולהודות קבעו משום
נס וכן משמע במירוש רש"י עכ"ל ואפשר שלוח נהגו במשתה ושמחה.
ומצאתי בהנחות מנהגים (רי"א ש"ת) מנהג חנוכה ע"י קט אה פ"ט טענות
חנוכה רשות ולכן נהגו לומר מזמרים ולתרוכות בו שמחת כדי שיהא
כסעורה מצוה כן חשיב מזה"ש עכ"ל. וכתב הר"ן פרק במה מדליקין

Ⓟ

בסוכה (מד, ז) וניסוך המים כדאיתא ס"ט (מח, ז)
מעשה בלזוקי אחד שניסך על רגליו, וקצירת העומר
במולאי יו"ט כדאיתא במנחות (ס"ה, א), ובקטורת של
יוה"כ כדאיתא ביומא (י"ט, ז), ודמלוה דשמירת
המקדש מצפנים ס"ח על הכהנים ממנואר ברמב"ם
צ"ח מהל' בית הכמירה פ"ג.

11. שיעורי הרה"ג הרב יוסף דב הלוי סלוביצ'יק זצ"ל מסכת שבת ד"ה בהלל ובהוראה

4

בהלל ובהוראה. אבל לא בסעודה.
(ש"ע סי' תר"ע ס"ב.) ועיי"ש
בט"ז, דלפי מש"כ הרמב"ם (פ"ג ה"ג)
ימי שמחה והלל, י"ל דאיכא מצוה
בריבוי הסעודות. אך צ"ע מנ"ל להר"ם
גופא דבר זה, דאיכא חיוב שמחה
בחנוכה. ונראה דלמד כן מאיסור
הספד והעניית, ומחיוב הלל. דהספד
הוי קיום אבילות וכן תענית.

והכל הוא מחמת חיוב השמחה.

שיש בחנוכה ובפורים. דשמחה ואבלות,
דחייא הבעה חיצונית לרגשי עצבות, אינן
יכולות לדור בכפיפה אחת, דתרתיה דסתרי
נינהו. וה"ל מוכחא מילתא מאמירת הלל

בחנוכה, ודעת הרמב"ן (בספר המצוות
בשורש א' דף י' ע"ב בדפוס ווילנא.)
דהלל דאורייתא ביו"ט מצד חיוב
השמחה, דשירה בפה - כמו שירה בכלי
- הוי קיום שמחה. ויסוד מצוה זו בפסוק
וביום שמחתכם ובמועדיכם ובר"ח
ותקעתם וגו', דקאי אשירה בכלי."

5

6

ומדאיכא חיוב הלל בחנוכה,
הבין מזה הר"ם דאיכא חיוב שמחה.
ועפ"ז מבואר היטב קר' הגמ' מגילה
(יד.) אמאי לא אמרינן הלל כפורים.
דבמגילת אסתר כתיב בהדיא דיר"ט זה
הוא למשחה ושמחה, ובתור חיוב שמחה
היי' צ"ל חיוב קריאת ההלל.

12. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע סעיף ב

(ו) שלא קבעום למשתה ושמחה - אלא להלל ולהודות. ונראה הטעם דלא קבעו כאן לשמחה כמו
כפורים כי כפורים היה הגזירה להשמיד ולהרוג את הגופות שהוא בטול משתה ושמחה ולא את
הנפשות שאפילו המירו דתם ח"ו לא היה מקבל אותם לכך כשהצילם הקב"ה ממנו קבעו להללו
ולשבחיו ית' ג"כ ע"י משתה ושמחה משא"כ במעשה דאנטיוכוס שלא גזר עליהם להרוג ולהשמיד
רק צרות ושמדות כדי להמיר דתם [כמו שאנו אומרים להשכיחם תורתך ולהעבירם מעל חוקי רצונך]
ואם היו ישראל מכניעים להם להיות כבושים תחת ידם ולהעלות להם מס וחוזרין לאמונתם ח"ו לא
היו מבקשים יותר אלא שהגביר הקב"ה יד ישראל ונצחום לכך לא קבעום אלא להלל ולהודות לבד
כלומר כיון שהם רצו למנוע אותנו מזה לכפור בדתו ח"ו ובעזרתו ית' לא הפיקו זממם וגברו ידינו
לכך אנן מודים ומשבחים לו על שהיה לנו לאלהים ולא עזבנו מעבודתו [לבוש]:

13. רמב"ן בראשית פרק מט פסוק י

וזה היה עונש החשמונאים שמלכו בבית שני, כי היו חסידי עליון, ואלמלא הם נשתכחו התורה
והמצות מישאל, ואף על פי כן נענשו עונש גדול, כי ארבעת בני חשמונאי הזקן החסידים המולכים
זה אחר זה עם כל גבורתם והצלחתם נפלו ביד אויביהם בחרב. והגיע העונש בסוף למה שאמרו רז"ל
(ב"ב ג כ) כל מאן דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא, שנכרתו כלם בעון הזה. ואף על פי
שהיה בזרע שמעון עונש מן הצדוקים, אבל כל זרע מתתיה חשמונאי הצדיק לא עברו אלא בעבור זה
שמלכו ולא היו מזרע יהודה ומבית דוד, והסירו השבט והמחוקק לגמרי, והיה עונשם מדה כנגד
מדה, שהמשיל הקדוש ברוך הוא עליהם את עבדיהם והם הכריתום:

14. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע סעיף ב

ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, (ו) שלא קבעום למשתה ושמחה. הגה: וי"א שיש
קצת מצוה בריבוי הסעודות, משום (ז) דבאותן הימים היה חנוכה המזבח (מהר"א מפרא"ג). * ונוהגין
לומר (ח) זמירות ושבחות בסעודות שמרבים בהם, (ט) ואז הוי סעודת מצוה (מנהגים) ...

15. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע סעיף ב

(ז) דבאותן הימים וכו' - ר"ל ככ"ה בכסליו כדאיתא במדרש דמלאכת המשכן נגמר בכ"ה בכסליו אלא שהמתין הקב"ה בהקמה עד ניסן שנוולד בו יצחק ואמר הקב"ה עלי לשלם לכסליו ושילם לו חנוכת בית חשמונאי. וגם שם בימי אנטיוכוס טמאו ההיכל ועשו חנוכת הבית בשמנה ימים אלו בבית:

(ח) זמירות - וה"ה בנישואי בת ת"ח לע"ה אם אומרים שירות היו סעודת מצוה [מ"א בשם מרדכי]:

(ט) ואז היו סעודת מצוה - ר"ל בצרוף זה וכ"ס הרש"ל והב"ח כהיש אומרים וכתב הרש"ל [ין שכל שעושה כדי ליתן שבח למקום או לפרסם הנס או המצוה הכל סעודת מצוה:

מסורת, ומשפחה שמתחילת כל לילה... (פס) לשני בנייא בראשית פיר אור ה' ידבר זה ידוע שהתחלה לקבל וקולו רחל, שרוב נבדו על ההתחלה. וכן כתב בתפארת ישראל פלי [תקפ"ז]. ור"ל: כי ההתחלה קולו רחל, מפני שהוא התחלה אל הכל, ולכן ההתחלה הוראה על כל הדיבורים. כי הכל ההתחלה הוא הכל, לפי שהוא התחלה אל הכל, רק כי אינו ענין קודם רק השם והחוק, כי הכל הוא בכח ההתחלה, ואינו בפועל התחלה. ושם בספר [תשל"ז]: על אודני, כתב: כי אודני הוא התחלה, ובכח ההתחלה הוא הכל, לפי שהוא התחלה לכל. ובאור חרש [קפ"ה]: כתב: כי כל הדיבורים שהתחלה... ומה שהוא התחלה, ואחר ההתחלה נמשך הכל.

16. גר מצוה (מהר"ל מפראג)

תנו רבנן (ס), מצות חנוכה גר איש וכיתו²⁶, והמהדרין גר לכל אחד ואחד²⁷. והמהדרין מן המהדרין; בית שמאי ואילך פותח והולך. ובית הלל אומרים, יום ראשון מדליק שמנה, מכאן יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא, פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין, ורבי יוסי בר זכידא. חד אמר, טעמא דבית שמאי כנגד ימים הנכנסין²⁸, וטעמא דבית הלל כנגד ימים היוצאין²⁹. וחד אמר, טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג³⁰, וטעמא דבית הלל דמעלין בקדש ואין מורדין³¹. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, שני זקנים היו בצירין, אחד עשה כבית שמאי, ואחד עשה כדברי בית הלל.

זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג, זה נותן טעם לדבריו דמעלין בקודש ואין מורדין, עד כאן.

כנגד ימים הנכנסים. פירוש, (כ) שהולך אחר הימים הנכנסים, כי הראשון הוא

התחלה אל הכל, לכך הוא יותר במעלה, וכאלו בכחו שאר הימים שהם אחריו³². ולפיכך יש להדליק שמנה, כנגד ימים הנכנסים³³. לכך פרי החג היו מתמעטין³⁴. כי יום הראשון מן ימי החג הוא יותר עליון, ולכן הוא יום טוב והוא קדוש

(ויקרא טו. טז). אבל יום האחרון, אף שהוא גם כן יום טוב (טז סקול טו), הוא דגל בפני עצמו (קוטה מת. מ). ולכן ביום הראשון מקריבין פרים יותר מן הימים האחרונים³⁵. ולמאן דאמר כנגד ימים היוצאים, כי מתחילין בקטן ומסיים

כגדול³⁶, דמעלין בקדש ואין מורדין³⁷. כי הקדושה היא מעלה עליונה, ואין מגיע אל מדרגת הזאת העליונה מתחלה, רק כי עולה אליה מדרגה אחר מדרגה עד האחרון, מצד כי האדם מתעלה באחרונה אל קדושה יותר³⁸. ולפיכך האדם אשר הוא מקבל הנס, תחלה הוא מעט, והוא יותר מתעלה יותר מוסיף ביום האחרון מן הראשון³⁹.

17. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף כח עמוד ב

.... ר' יוסי בר רבי יהודה אומר: אף של עץ לא יעשה, כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי; אמרו לו: משם ראייה? שפודים של ברזל היו וחיפום בבעץ, העשירו עשאום של כסף, חזרו והעשירו עשאום של זהב.

18. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכה טז

כשם שמצוה לכבד שבת ולענגה כך כל ימים טובים שנאמר +ישעיהו נ"ח+ לקדוש ה' מכובד וכל ימים טובים נאמר בהן +ויקרא כ"ג+ מקרא קדש, וכבר בארנו הכיבוד והעינוג בהלכות שבת, וכן ראוי לאדם שלא יסעוד בערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה כערב שבת שדבר זה בכלל הכבוד ...

19. ישעיהו פרק נח

יג אִם-תִּשְׁכַּח מִשַּׁבַּת רַגְלְךָ עֲשׂוֹת חַפְצֶיךָ בְּיוֹם קִדְשֵׁי וְקִרְאתָ לְשַׁבָּת עֲנֵג לְקִדּוֹשׁ יְהוָה מְכַבֵּד וְכַבֵּדְתוּ
מַעֲשׂוֹת דְרֹכֶיךָ מִמְצוֹא חֶפְצֶךָ וְדַבַּר דְבָר:

13. *If you restrain your foot because of the Sabbath, from performing your affairs on My holy day, and you call the Sabbath a delight, the holy of the Lord honored, and you honor it by not doing your wanted ways, by not pursuing your affairs and speaking words.*

20. מלבי"ם ישעיהו פרק נח פסוק יג

(יג) אם תשיב. בשבת יש שני צווים, א] השביתה ממלאכה, ב] העונג ... על השביתה אמר אם תשיב
משבת רגלך ... ונגד העונג אומר, וקראת לשבת עונג ...

21. ילקוט שמעוני תורה פרשת יתרו רמז רצו

ששח ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וכי אפשר לאדם לעשות כל מלאכתו בששה ימים אלא שבות
כאילו מלאכתך עשויה